

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่อดีต มนุษย์ติดต่อสื่อสารกันมาด้วยวิธีต่าง ๆ มากมายหลายวิธีแต่วิธีที่ทำให้เข้าใจกันได้มากที่สุดคือการใช้ภาษาติดต่อสื่อสารกัน ภาษาที่ต่างกันเป็นปัญหาในการสื่อสารเนื่องจากแต่ละประเทศหรือภูมิภาคต่างมีภาษาของตัวเอง ปัจจุบันเป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสารส่งถึงกันได้ทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นทางโทรศัพท์หรือทางอินเทอร์เน็ต ด้วยเหตุนี้การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศต่าง ๆ จึงสามารถเกิดขึ้นได้ครอบคลุมไปทั่วโลกโดยง่าย แต่ในการทำความเข้าใจภาษาต่างประเทศจากสื่อต่าง ๆ ที่เข้ามาในประเทศไทย ไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับทุกคน ดังนั้นการแปลภาษาจึงมีความสำคัญและเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ใช้ภาษาที่ต่างกันทั้งสองฝ่าย การแปลต้องถ่ายทอดความหมายของข้อความ ในภาษาซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร ความคิด ความรู้ ความต้องการของมนุษย์ ตลอดจน งานด้านวรรณกรรมต่างจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง โดยข้อความที่ถ่ายทอดเป็นภาษาอื่นแล้วจะมีใจความเหมือนกับข้อความในภาษาต้นฉบับซึ่ง ในดา (Nida, 1964, p. 3) กล่าวว่า การแปลเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ หากมองการแปลเป็นเพียงแค่ด้านศาสตร์เท่านั้น คงจะเน้นหนักในเรื่องของหลักเกณฑ์และทฤษฎีซึ่งงานที่แปลออกมาอาจค่อนข้างแข็งตรงความหมายแต่ไม่สื่ออารมณ์ ในทางกลับกันหากมองการแปลเป็นเพียงด้านศิลป์เพียงอย่างเดียว งานที่แปลออกมาจะมีความหมายที่สื่ออารมณ์ได้ดีแต่อาจขาดน้ำหนักความหนักแน่นในความหมายที่ชัดเจน ดังนั้นทั้งศาสตร์และศิลป์จึงต้องรวมกันอยู่ในการแปลที่ดี

ในปัจจุบัน การแปลได้เข้ามามีบทบาทในการสื่อสารทุกประเภท เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ เทคโนโลยี ตลอดจนความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองและของสังคม โดยที่การแปลนั้นจะมีจุดประสงค์ที่หลากหลายแตกต่างกัน เช่น เพื่อการติดต่อทางธุรกิจ เพื่อการศึกษาหาความรู้และข้อมูลในศาสตร์ต่าง ๆ และที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย คือ การแปลบทภาพยนตร์ ซึ่งเป็นการแปลเพื่อความบันเทิง โดยที่หัวใจสำคัญของการการแปลบทภาพยนตร์ คือ การรักษาความหมาย ดังเดิมตามต้นฉบับไว้ให้ได้ครบถ้วน รวมทั้งการรักษาอารมณ์ของเนื้อเรื่องให้ได้ตรงตามต้นฉบับมากที่สุด ผู้ชมภาพยนตร์ ฉบับแปลควรได้สัมผัสถึงความหมาย อรรถรส สีสาวและความงดงามของภาษาที่เทียบเท่าหรือใกล้เคียงกับวรรณกรรมต้นฉบับมากที่สุด ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้แปลว่าจะมีทักษะและความรู้

ความสามารถน้อยเพียงใดในการถ่ายทอดภาษาต้นฉบับมาเป็นภาษาฉบับแปลรวมทั้ง ยังต้องเป็นผู้มีความเข้าใจภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปลเป็นอย่างดีอีกด้วย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีภาษาเป็นของตัวเองและไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก จึงทำให้มีความจำเป็นต้องมีการแปลเมื่อต้องการรับข้อมูลที่มาจากประเทศ แต่ในทางกลับกัน ประเทศไทยเอง กำลังได้รับความสนใจจากคนต่างชาติมากขึ้นจากการที่เรามีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นที่น่าสนใจสำหรับคนต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็น อาหารไทย ไร่ไทย คนตรีไทย มวยไทย สถาปัตยกรรมไทย และภาษาไทย ดังนั้นจึงต้องอาศัยการแปลให้คนต่างชาติได้เข้าใจ เอกลักษณ์ ที่โดดเด่นประการหนึ่งของวัฒนธรรมไทย คือ การที่คนไทยเป็นชนชาติที่มีนิสัยรักความสนุกสนาน ดังที่ สุพัตรา สุภาพ (2543, หน้า 16) กล่าวว่า เราสามารถพบความสนุกสนานแฝงในกิจกรรมต่าง ๆ ของคนไทยเสมอ ทั้งในสังคมเมืองและสังคมชนบท ทั้งในยามว่างและยามทำงาน

นอกจากนิสัยรักความสนุกสนานของคนไทยจะแสดงออกมาในรูปแบบของกิจกรรมทางวัฒนธรรมดังที่กล่าวมาแล้ว เรายังพบงานภาพยนตร์ จำนวนมากที่สะท้อนนิสัยที่เต็มไปด้วยอารมณ์ขันของคนไทย ซึ่งมักมีภาพยนตร์แนวตลกมาสร้างสีสันในวงการภาพยนตร์ไทยมาโดยตลอด และด้วยความเก่าแก่ทางวัฒนธรรม มุกตลกบางมุกในภาพยนตร์ไทยอาจใช้คำตามวัฒนธรรมไทยและใช้คำตามกระแสนิยมในประเทศไทยในขณะนั้น จึงอาจเป็นอุปสรรคกับผู้แปลในการแปลมุกตลกไทยเป็นภาษาอังกฤษ

สาเหตุที่เลือกการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษนั้น เพราะภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีคนกว่าพันล้านคนซึ่งส่วนใหญ่ล้วนมาจากประเทศที่มีบทบาทสำคัญ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และบันเทิง ของสังคมโลกในยุคปัจจุบันอย่างประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ (เรียนสิงค ปรีดาคทอม, 2553) อย่างไรก็ตาม ผลการแปลมุกตลกที่ขาดความเข้าใจจะกลายเป็นมุกผิด คือมุกตลกที่แปลแล้วไม่ทำให้เกิดอารมณ์ขันเหมือนต้นฉบับ อาจเห็นได้ในขณะที่ตัวละครได้ปล่อยมุกตลกออกมาพร้อมกับทางผู้สร้างได้ปล่อยเสียงประกอบแสดงความตั้งใจว่าถึงตอนที่ขำแล้ว แต่ผู้ชมอ่านบทบรรยายแล้วยังไม่เกิดอารมณ์ขันใด ๆ เพราะไม่เข้าใจบทบรรยาย

ในความเป็นจริง การแปลมิได้เป็นเพียงการแปลรหัสระหว่างภาษาเท่านั้น แต่เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่ง การแปลแต่ละครั้ง ผู้แปลจำต้องคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมของต้นฉบับและวัฒนธรรม ของงานแปลซึ่งเป็นวัฒนธรรมปลายทางด้วย การแปลจึงถือเป็นการเรียบเรียงตัวบทเสียใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนดไว้และจัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมปลายทางดังนั้น การแปลจึงเป็นการแปลตัวบทที่ผ่านการเรียบเรียงให้เข้ากับวัฒนธรรมของภาษาฉบับแปล มิใช่การแปลจากวัฒนธรรมต้นฉบับโดยตรง ยกเว้นในกรณีที่เป็นการเปรียบเทียบสิ่งที่ทั้งสองวัฒนธรรมมีเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม สิ่งที่คุณไม่รู้ ไม่รู้ หรือเข้าใจนี้ จะเป็นเครื่อง

กำหนดการรับรู้ของผู้อ่านฉบับแปลตามผู้แปลไปด้วย ผลลัพธ์คือผู้อ่านฉบับแปลจะได้รับรู้เนื้อความที่ผ่านการคัดแปลงให้เข้ากับวัฒนธรรมภาษาฉบับแปลซึ่งอาจผิดเพี้ยนไปจากภาษาต้นฉบับในบางประการ

การวิเคราะห์ว่าผู้แปลมีกลวิธีในการแปลอย่างไรที่จะทำให้ผู้อ่านบทแปลสามารถเข้าใจได้ตามเจตนาของผู้แต่ง รวมทั้งกลวิธีการแปลนั้นสามารถรักษาความหมายในต้นฉบับไว้ได้มากน้อยเพียงใด การแปลในงานวรรณกรรม ซึ่งก็คือการถ่ายทอดภาพหรือจินตนาการของผู้แต่งไปสู่ผู้อ่านบทแปล อาจถือได้ว่าเป็นการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากเนื้อหาใจความที่อยู่ในต้นฉบับย่อมวางอยู่บนพื้นฐานของโครงสร้างทางภาษา ความรู้ ประสบการณ์วัฒนธรรม รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในสังคมปัจจุบันของผู้แต่งเอง

ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ไทยแนวตลกจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ เรื่อง หลวงพี่เท่ง ภาค 1 และ รถไฟฟ้ามาหานะเธอ มาวิเคราะห์ โดยภาพยนตร์สองเรื่องนี้เป็นภาพยนตร์แนวตลกที่มีรายได้มากที่สุดในปีที่เข้าฉายในโรงภาพยนตร์ มีความบันเทิงทางด้านศิลปวัฒนธรรม และ อีกทั้งมีมุกตลกที่หลากหลาย ซึ่งเพียงพอสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ งานวิจัยนี้จึงทำขึ้นมาด้วยเหตุผลที่ได้กล่าวเอาไว้แล้วข้างต้น

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษากลวิธีการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ไทยแนวตลกจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ
2. เพื่อศึกษาบริบทที่ทำให้มีการแปลที่พบในภาพยนตร์
3. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมที่มีผลต่อการแปล

คำถามของการวิจัย

1. ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลใดมากที่สุดจากกลวิธีการแปลที่ใช้ในงานแปลภาพยนตร์ ซึ่งมี 4 ประเภทคือ การแปลเอาความ การแปลตรงตัว การละไม่แปล และการเพิ่มคำขยายความ
2. มีบริบทใดที่มีผลต่อการแปล
3. มีวัฒนธรรมใดบ้างที่มีผลต่อการแปล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทราบถึงกลวิธีที่ใช้ในงานแปลมุกตลกในภาพยนตร์
2. ทราบถึงประเภทของวัฒนธรรมในการแปลมุกตลก
3. เป็นแนวทางให้ผู้สนใจศึกษาการแปลมุกตลกในบทภาพยนตร์ และบทละครโทรทัศน์สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริง หรือใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงประกอบการศึกษาต่อไป

ขอบเขตของงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านข้อมูลงานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะมุกตลกจากภาพยนตร์ไทยแนวตลกที่บันทึกไว้ในวีดีโอ เรื่อง หลวงพี่เท่ง ภาค 1 และรถไฟฟ้ามหานคร เนื่องจากภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องนี้เป็นภาพยนตร์ไทยแนวตลกที่ทำรายได้มากกว่าหนึ่งร้อยล้านบาทในประเทศไทย (Wikipedia, 2011) ซึ่งถือว่าเป็นภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยมมากตลอดจนพบว่ามีการใช้มุกตลกมากเช่นกัน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบไปด้วย แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการแปล บทภาพยนตร์ และหลักการเกี่ยวกับการแปลบทภาพยนตร์ แนวคิด และหลักการเกี่ยวกับการสร้างอารมณ์ขัน แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. มุกตลก (Jokes) หมายถึง บทสนทนาในบทภาพยนตร์ไทยแนวตลกเรื่อง หลวงพี่เท่ง ภาค 1 และรถไฟฟ้ามหานคร ทุกบทสนทนาที่ผู้สร้างและผู้เขียนบทตั้งใจให้เป็นมุกตลกเพื่อกระตุ้นอารมณ์ขันของผู้ชม
2. บทบรรยายใต้ภาพ (Subtitle) หมายถึง ตัวหนังสือที่เป็นคำแปลภาษาอังกฤษ ที่แสดงอยู่ด้านล่างจอภาพยนตร์เรื่อง หลวงพี่เท่ง ภาค 1 และรถไฟฟ้ามหานคร
3. บริบท (Context) หมายถึง คำหรือข้อความแวดล้อมเพื่อช่วยให้เข้าใจความหมาย (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 608)
4. อารมณ์ขัน (Humor) หมายถึง การสร้างความขบขันจากการล้อเลียนต่าง ๆ ผ่านวิธีการใช้ภาษาแบบต่าง ๆ